

Marosvásárhelyiek századelős nyarai Szovátán, a Marosnál vagy a kávéházak teraszán

Cigányzenészek a nyaralók nyomában

Amint beköszöntött a június és eltelték valahogy az esős májusok, a polgárság markánsabb része, köz- és magánhivatalnokok, a nagykereskedők zöme, orvosok, ügyvédek, tanáreberek, bírák, papok, arisztokraták, szélhámosok néhány hétre fürdőre utaztak. Az erdélyi fürdők közül a legközelebb eső Szováta, rögtön utána Korondfürdő és Tusnád majd Borszék következett a vásárhelyiek preferenciáiban. Milyen volt a nyár a századelős Marosvásárhelyen?

A vendéglősök a jólfizető vendégek után loholtak, sőt meg is előzték őket, éttermet, korcsmát, teraszt, kifőzdét béreltek ezeken a helyeken. Velük együtt költözött ki a kávéházak szerencsejáték kínálat, a könnyűvérű hölgyek is, bár a rendőrség időről-időre razzitát tartott, összeszedte a sipistákat, hamiskártyásokat, köztünderéket, a játékbarlangok lovagjait, megbírságotla őket, és csekély óvadék ellenében szabadlábra helyezte valamennyit már másnap. Ritkán jutottak el a vádemelésig.

A muzsikuskos vonulása

Ugyancsak velük vonultak ki a városból a cigányzenekarok is, Nátyiék, Bámbóék, Olivérék, Lakatosék, hiszen akiknek egész évben muzsikáltak, akik olykor egy tíz vagy húsz koronást (száz korona nagy pénz volt a 20. század elején!) ragasztottak a művészek gyönyörverítékkel kiert sötétbarna homlokára, azok most legalább egy hónapig odakint sétáltak, kurizáltak, kártyáztak, borozgattak, bókoltak, adták az előkelő urat és dámát, házastársukat csalogatták nagy gyakorlattal vagy joggal tartva a következő ivópoarat tartottak a kezükben, amelyekért félszázaddal később a gyűjtők bármennyi pénzt megadtak volna, ha csak egy is kikerül a régiségboltok polcaira. (De nem került, mert még idejében, az arisztokraták, főpolgárok nagy kirárolása és kilakoltatása idején felébredt „víz-, gáz- és villanyóra-leolvasóknak” álcázott nepperek mindent összeszedtek és kivitték Pestre, Münchenbe.) 1879-ben a Marosvidék számításai szerint kb. 150 család nyaralt honi üdülőhelyeken. 1910 körül e családok száma már elérte a 250-et.

Itthon a füledt városban, ahol az óvatlan könnyen besüppedt a flaszerba (a Magyar Asphalt rt-vel szerződött Bernády polgármester), hajlamosak lennének azt hinni, hogy nem történt semmi. A kereskedősegedek vizesnyolcasokat írtak Slepák ékszerüzle-

te, Grünbaum Samu bútorkirakata, Oprián Miklós élelmiszer- és tejterméküzlete elé hajnalonta. A piactéren kirakodtak a kofák. A rendőrség ellenőrizte a gyümölcs-, hús és tejárusokat, mert sok volt a panasz a romlandó árra. A cselédek és naccságos aszszonyok 10 körül hazaértek a bevásárlásból. Ám 11 óra után minden sátrat el kellett bontani, a kofák felseperték maguk után a kövezetet, a Széchenyi tér felöltötte a szokott korzó képét. Na nem volt a Duna korzó, de legalább olyan hévvel és öntudattal sétáltak fel és alá urak, cselédek, katonák, szatócásinasok, úriemberek, mint a székesfővárosban vagy a Ringen. Megnézték Demeter Józsa vagy Rosenfeld Jenő boltjában a legszebb kelméket, Wolster és Kertésznl a cipőket, a férfiak Reiszfeld Miklós villamosboltjában a párizsi vonalú zöldernyős asztali lámpákat mustrálgatták.

Dalárdák és vándorcirkusz

Az Erzsébet-liget rengeteg rendezvényt ígért minden hétvégére: jótékonysági összejöveteleket, dalárdákat, vándorcirkuszt, bűvészt, csodamutogatót, jünialisoktól volt hangos a lég, találkozó, sörkerti baráti összejövetelek kavargtak, hisz a Bürger sörgyár karnyújtásnyira volt, a platánok alatt ifjú ügyvédjelöltek bifláztak a szeptemberi ügyvédi vizsgára, a teniszpályán labdát ütögetett Tauszik B. Hugó, az ipar- és kereskedelmi kamara elnöke a Takarékpénztár igazgatójával, Winkler Jánossal, a másik pályán Nagy Endre igazgató úr mérkőzött Csonka Géza érdemes fotográfus és MSE elnökkel. A pálya szélén álló labdaszedő gyerekjövendő unokaöccse, Ovits Tomi lesz az első igazi országos teniszbajnoka ennek a városnak. A Tornakert a téli úri kaszinó nyári kertestvére volt. Legalább olyan zártkörű, de kevésbé unalmas.

És ekkor még semmit sem mondtunk a színházról, amely nyári évadban könnyű és népszerű darabokat, operettet, vígjátékot adott elő, olyanokat, amelyeket a városban állomá-

Népszerű helyszín volt az Erzsébet-ligetben működő teraszos étterem

sozó 64. csász. kir gyalogezred németajkú tisztjei is élvezhettek. A suhancok olykor felmászta a színház palánkjára, előadás alatt bekiabáltak vagy vizet spricceltek a nézők fejére, ha éppen nem ennél is aljasabb folyadékot. A rendőrség feltűnését éles füttyszóval jelezte egy kiállított őrszem. Mindenféle társulatok léptek fel, jóval a nyári idény előtt leszerződtek a városi tanácsal, és miután a közönség nem volt túlságosan kitaró, a csepűragók teljesítményét alig honorálták, csődbe mennek, nem fizették ki a színészeket, a városnak kellett útiköltséget adni például Heves Béla szedett-vedett, de kétségtelenül olcsó truppjának. Minden kísérlet befuccsolt, amely arra irányult, hogy legalább egy rendes nyári színházat összeüssön Vásárhely. Pedig tervek születtek a Városháza mögötti piactérre vagy a Corso kávéház melletti Bissingen-udvarra szabva.

Konflissal a Somostetőre

Élelmes kereskedők kezdeményezték, hogy a Somostetőn céllövölde és vendéglő épüljön, kedvelték a Nagyerdő és a Veres Csere-erdő csöndjét, a Trébelyszőlő mulatságait. A Somostetőre 1906-ban még drótkötélpályás felvonót is terveztek. Addig is konflissal hajtottak fel a főtérrel.

A kávéházak teraszán limonádét, kávét és ropogós friss rémhíreket, pletykákat szolgáltak fel, az újságolvasót nádkeretes tartóban várták a napi és hetilapok. Hat-hét is megjelent. A leghosszabb életűeknek a Székely Napló (szerk. Fekete Andor), az Ellenőr (kiadó Kováts Elek) és

a Székelyföld (tulajdonos Benkő László) bizonyult. A lapokban olvasni lehetett, ki hová utazott el nyaralni, valamint színes híreket és a fiumei cápa felbukkanását. Tauszikék rendszerint az Adriára, Harmathék a Tátrába, Bürgerék Karlsbadba vagy Marienbadba, a Semmeringre, Bernády Szovátára, Herkulesfürdőre, a váradi hévizekre, Székely és Réti felváltva családosztól Előpatakra. Petry Zsigmond a mézárós-politikus egyenesen birtokot vett Koloznagyidán, oda vonul el a kánikula elől. Politika felfüggesztve, vagy ekkor érlelődtek az ősszel robbanó helyi intrikák, hivatalvesztések.... De azért senkit sem ért meglepetésként '14 augusztus 1-én a háború kitörése, tombolt a hazafias lelkesedés, azt viszont senki sem sejtette, hogy világme-retű lesz és négy nyár is eltelik véráldozattal.

A Maros három ágon folyt el a város alatt. A vízbefulladás nyaranta rendszeres esemény volt. Sokan soha nem tanultak meg úszni, a Monarchia haditengerészeténél nem is volt kötelező. Azért úszóversenyek bőven zajlottak férfiak és nők részvételével, szigorúan elkülönítve, s amint elkészült a Múcsa-torna (azaz a turbinaárok) a bátrak sportja volt leugrani a Gát koronájáról vagy leúszni a villamosművekig a Nagygyáttól. (A vikendtelep a harmincas években magzott fel kirajzások alapon, a vízközei csónakázó, úszkáló, sütkérező, flekkensütőgető, horgászó polgárok kisházakat építettek a Holtágban, melyekből még néhányat megkímélt a romboló utókor. Egész nyáron haza se mentek.)

Azért a rendőrség kötelességét teljesítve minden évben kije-

lölte a fürdőzésre alkalmas helyeket a Maroson és a Malomárokban: „a gáton felül a régi fürdőhely; a nagy vámshídtól fölfelé az állami gyümölcs-telep magasságáig; a vágóhídtól 20 méter távolságra, a Maros folyásával ellenkező irányában a Henter-gátig; a Poklos patak befolyásától a gyakorlótérig; a Malomárokban a Gurdalyon keresztül vezető szakasztól és a vasúti hídtól egészen a zápor-tározóig. A szeméremértő módon, a közönség szeme láttára levetkőzött fürdőzőket 8 napos elzárással bünteti a rendőrség” (1904-1908). Utóbb az Agyagási-majd a Ritz-fürdő válik a családok házas nyaralás színterévé, a társasági élet, a szépségversenyek színházává. A huszas években megépül az első modern vízmedence a Mátyás király téri városi strandon, igaz még nem olimpiai méretű. Itt edz a város többször is országos bajnok vízilabda csapata. Néhányan közülük a román válogatott színeiben kijutnak a legendás melbourne olimpiára is 1956 őszén.

A szigeten, a Hétfáknál Spá-niel Vince tanár úr kollégiumi cserkészbázisra vert tanyát minden nyáron. Vad cserkészek. A vállalkozóbb kedvű diákok gyalogtúra indulnak. Árkossi Jenő hetedikes diák pl. társával Berlinig s a következő évben pedig Nápolyig gyalogolt. Útlevelet még sehol nem kértek. A korona biztos fizetőeszköz volt.

Szeptember elsejéig az élet szinte súlytalannak tűnt, bár augusztus derekától az undok iskolaigazgatók már figyelmeztették a szülőket, hogy itt a csemeték beiratásának ideje.